An Analysis of the Effects of Symbolic Violence on Married Women in the Family, Tehran, 2021

Shokoofeh Zand: Ph.D. student, department of sociology, Dehaghan Branch, Islamic Azad University, Dehaghan, Iran. shooko2002@hotmail.com

Mansour Haghighian*: Associate professor, department of sociology, Dehaghan Branch, Islamic Azad University, Dehaghan, Iran. mansour_haghighatian@yahoo.com

Seyedali Hashemianfar: Associate professor, department of sociology, University of Isfahan, Isfahan, Iran. j.hashemian@ltr.ui.ac.ir

Abstract

Introduction: The following text discusses how different types of violence can have a negative impact on women, leading to passivity. Specifically, the study focuses on symbolic violence within family relationships and how patriarchal norms affect women within the family unit. The text sheds light on forms of violence that are not typically recognized as such by society and highlights how some women adapt to patriarchal norms despite their conflict with egalitarian values.

Methods: The study utilized a descriptive correlation research method with the help of a questionnaire. The research was conducted among married women in Tehran, who were selected based on the criteria of development in regions two, six, ten, thirteen, and seventeen. As accurate statistics on women affected by latent violence were not available, four hundred fifty women from these regions were determined as the sample size using a quota sampling method and sample power software. The individual is the unit of analysis in this research, and data analysis and hypothesis testing were conducted using Pearson correlation and structural equation modeling. SPSS version 23 was the statistical software used for this research.

Results: According to the findings, there is a significant and negative correlation negative forty-nine hundredths and negative twenty-nine hundredths between symbolic violence against women and their self-actualization and child cultural capital, respectively. Moreover, there is a significant and positive correlation six tenths and six tenths between symbolic violence against women and their alienation and depression, respectively.

Conclusions: The study highlights that symbolic violence obstructs women's self-actualization and children's cultural capital growth, leading to depression, alienation, and family problems.

Keywords

Symbolic Violence, Cultural Capital, Self-Actualization, Alienation, Depression

*Corresponding Author

Study Type: Original
Received: 17 Oct 2021
Accepted: 10 Nov 2022

Please cite this article as follows: Zand S, Haghighian M, and Hashemianfar S. An analysis of the effects of symbolic violence on married women in the family, Tehran, 2021. Quarterly Journal of Social Work. 2023; 12 (1); 27-37

[Downloaded from socialworkmag.ir on 2026-11-10]

مطالعه پیامدهای خشونت نمادین واقع بر زنان متاهل در خانواده، شهر تهران، ۱۳۹۹

شکوفه زند: دانشجوی دکترا، گروه جامعه‌شناسی، واحد دهاقان، دانشگاه آزاد اسلامی، دهاقان، ایران. shooko2002@hotmail.com

منصور حقیقتیان*: دانشیار، گروه جامعه‌شناسی، واحد دهاقان، دانشگاه آزاد اسلامی، دهاقان، ایران. mansour_haghighatian@yahoo.com

سیدعلی هاشمیان‌فر: دانشیار، گروه جامعه‌شناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران. j.hashemian@Itr.ui.ac.ir

واژگان کلیدی

خشونت نمادین، سرمایه فرهنگی، خودشکوفایی، ازخودبیگانگی، افسردگی

* نویسنده مسوول

نوع مطالعه: پژوهشی
تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۷/۲۵
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۸/۱۹

چکیده

مقدمه: انواع خشونت می‌تواند بر روی زنان تاثیرات منفی بگذارد و از آنان افرادی منفعل به‌بارآورد. پژوهش حاضر در تلاش است تا پیامدهای خشونت نمادین را در روابط خانوادگی بررسی و نیز تاثیرات مرد سالارانه بر زنان، در کانون خانواده را آشکار نماید. همچنین به خشونتی که حافظه جمعی از آن به‌عنوان خشونت یاد نمی‌کند و به نمایش تطبیق زندگی، توام با مردسالاری گروهی از زنان که در تعارض با تفکرات برابری طلبانه هستند، می‌پردازد.

روش: این مقاله از نوع پیمایشی و با ابزار پرسشنامه است. هدف پژوهش، کاربردی و جامعه‌آماری آن، زنان متاهل شهر تهران بوده‌اند که بر اساس ملاک توسعه یافتگی، مناطق دو، شش، ده، سیزده و هفده انتخاب و چهارصد و پنجاه نفر از زنان این مناطق به‌عنوان حجم نمونه، براساس نرم افزار SPSS Sample Power تعیین شده و به‌روش نمونه‌گیری سهمیه‌ای، مورد بررسی قرار گرفته‌اند زیرا آمار دقیقی از زنانی که قربانی این خشونت پنهان بودند، در دسترس نبود. واحد تحلیل فرد است و در تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیات، از همبستگی پیرسون و مدل‌سازی معادله ساختاری استفاده شده همچنین نرم افزار آماری مورد استفاده در این پژوهش نسخه SPSS23 بوده است.

نتایج: یافته‌ها نشان می‌دهد، خشونت نمادین واقع بر زنان با رسیدن به خودشکوفایی آنان و سرمایه فرهنگی فرزند به‌ترتیب همبستگی معنادار منفی چهل و نه صدم و منفی بیست و نه صدم داشته و همچنین با ازخودبیگانگی و افسردگی آنان به‌ترتیب همبستگی معنادار شصت صدم و شصت صدم دارد.

بحث و نتیجه‌گیری: پژوهش حاضر نشان می‌دهد، خشونت نمادین مانعی جدی برای رسیدن به خودشکوفایی زنان و رشد سرمایه فرهنگی فرزندان است و می‌تواند موجب ازخودبیگانگی و افسردگی زنان شود و مشکلات زیادی درخانواده به‌وجود آورد.

نحوه استناد به مقاله: شکوفه زند، منصور حقیقتیان و سیدعلی هاشمیان‌فر. مطالعه پیامدهای خشونت نمادین واقع بر زنان متاهل در خانواده، شهر تهران، ۱۳۹۹. فصلنامه مددکاری اجتماعی، ۱۴۰۲؛ ۱۲(۱): ۳۷-۲۷

[Downloaded from socialworkmag.ir on 2026-11-10]

مقدمه

با وجود این‌که خانواده بر محور صمیمیت، حمایت و عشـق اسـتوار اسـت، خشـونت خانگی درسـت در هم‌آن‌جا رخ می‌دهد. خانواده مانند سـایر سـازمان‌های اجتماعی، نظام قدرت است. معمولا مرد بر خانواده سلطه دارد. بیشتر خانواده‌ها تنش‌هـای اجتناب‌ناپذیر و معمول را که در جریان زندگی روزمره پیش می‌آیـد، برطرف می‌کنند، اما اختلاف در بعضی از خانواده‌ها به خشـونت می‌انجامد. از این‌رو هم مردان و هم زنان از این خشـونت آسـیب می‌بینند، براساس آخرین گزارش وزارت دادگسـتری آمریکا، اکثر قربانیان خشونت در خانه زنان هستند.[۱] خشونت خانگی شاید سالیانی به قدمت خانواده داشته باشد. این نوع خشونت علیه زنان، عواقب جسمی، روانی و اجتماعی متعددی دارد که می‌تواند سلامت زنان، خانواده و جامعه را به خطر اندازد. در این پژوهش، هدف از بررسـی خشـونت نمادین علیه زنان، مروری بر نظریه‌ها، میزان شیوع و پیامدهای آن اسـت. گاهی خشـونت علیه زنان به‌عنوان رفتاری هماهنگ با شرایط فرهنگی، امری پسندیده تلقی می‌شود. با بررسـی عمیقتر پیامدها و آسـیب‌های خشـونت خانگی، آشکار می‌شـود کودکانی که در کنار مادر، مورد آزار پدر قرار می‌گیرند، اضطراب، افسـردگی و سـرخوردگی را با خود به دوران بزرگسـالی می‌برند و در دوران بزرگسالی، این خشونت، تبدیل به انواع عقده‌های روانی می‌گردد، احتمالا اگر زندگیشـان پس از ازدواج به طلاق نینجامد، به پدری زورگو یا مادری سرخورده و مطیع تبدیل می‌شوند. از سویی خانواده را می‌توان اساس ساخت اجتماعی به‌خصوص در جامعه‌ایران به‌حساب آورد. زنان محور اصلی خانواده هسـتند و مهمترین کارکرد نهاد خانـواده «تربیت اجتماعی» و «جامعه‌پذیرکردن فرزندان» اسـت. تاثیری که خشونت بر روی زن می‌گذارد، بیش از آن‌که جسم را بخراشد، روح را جریحه‌دار می‌کند و به او احساس موجودی بی‌اراده و منفعل می‌دهد. خشـونت نمادین یک مفهوم ارزشمند است که بحث‌های متضاد درخصوص خشونت علیه زنان را برای ما افشـا می‌کند. در تحلیل سـاختار خشونت نمادین، فرد خاصی را به‌عنوان عامل خشونت نمی‌توان درنظر گرفت و اعمال خشـونت برخلاف خشونت فردی به‌صورت غیرمستقیم است. تظاهرات خارجی این خشونت پنهان را تنها می‌توان به شکل تقسیم نابرابر اقتدار و غیر عادلانه شانس‌های زندگی مشاهده کرد که‌ایجاد سلطه و تاثیرگذاری بر فرد برای کاستن از امکان تحقق توانایی‌های بالقوه است.[۲] آنچه از نتایج تحقیقات برمی‌آید این است که خشونت اصولا توسط فرد دارای منابع قدرت از جمله اقتصادی، اجتماعی و... صورت می‌گیرد که در کشـور ما معمولا شـامل مردان می‌شود. افزون بر موارد یاد شـده انواع خشونت خانگی در استان‌های مختلف ایران از تنوع و تفاوت‌های زیاد و معناداری برخوردار است. به‌طور مشخص هر چه از حاشیه شهرها به طرف مرکز شهر حرکت کنیم، شکل خشونت از حالت فیزیکی آن خارج می‌شود و به شکل خشونت روانی یا پنهان نمود پیدا می‌کند که می‌تواند بسیار خطرناکتر از شکل فیزیکی آن باشد. به‌عبارتی زندگی در روسـتا، تحصیلات پایین، زندگی درخانواده فقیر و بی‌کاری، عوامل زمینه‌سـاز و پیش‌بینی کننده‌های قدرتمند خشونت فیزیکی علیه زنان می‌باشد.[۳]

خشـونت نمادین تحمیل کننده اطاعت‌هایی اسـت که نه فقط به مثابه اطاعت درک نمی‌شـوند، بلکه با اتکا بر انتظارات جمعی و باورهای از لحاظ اجتماعی درونی‌شـده، فهمیده می‌شـوند و بر یک نظریه «بازتولید باورها» اسـتوار است.[٤] از آن‌جاکه خشـونت پنهان یا نمادین بیش از خشـونت‌های فیزیکی بر روح زنان که تقریبا نیمی از جامعه را تشکیل می‌دهند و تربیت نسل بعدی را نیز به عهده دارند، تاثیر می‌گذارد و از آنان افرادی منفعل می‌سازد و همچنین خشونتی است که کمتر به چشم می‌آید، بنا به‌علل فرهنگی و قانونی در بسیاری از موارد به رسمیت شناخته نمی‌شود و از آن‌جاکه امروزه میزان خشونت در خانواده افزایش یافته، از این‌رو بررسـی این نوع خشونت که پایه اصلی انواع خشونت‌ها است، بایستی مورد توجه اساسی قرارگیرد. لازم به ذکر اسـت، پژوهش‌های انجام شده نشان می‌دهد که پیامدهای خشونت نمادین درخانواده به‌صورت ویژه مورد بررسی و واکاوی قرار نگرفته است. یا چنانچه پیرامون موضوع، پژوهش‌های اندکی انجام شده باشد تنها برخی از آن‌ها دارای اعتبار و روایی کافی می‌باشـند، لذا نیاز به انجام بررسـی‌های کاملتر احساس می‌شـود. اما مساله اصلی مقاله حاضر این اسـت که آشـکار شود، این نوع خشونت چه پیامدهایی برای زنان در خانواده به‌بار می‌آورد؟ چگونه می‌توان میزان آن را کاهش داد؟ به چه طریق می‌توان به زنان برای رهایی از خشونت و شکوفا شدن توانمندی‌هایشان یاری رساند تا محیط سالم و امنی برای خود، همسر و فرزندانشان ایجاد شود.

با پژوهش‌های علمی آشـکار شد که خشـونت نمادین ابعاد عمیق و وسیعی از زندگی زنان را در بر می‌گیرد. که بر عوامل

wnloaded from socialworkmag.ir on 2026-11-10]

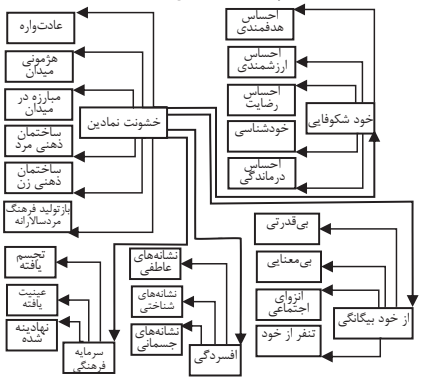
زیادی استوار است. مطالعات لطفی‌خاچکی و کرمانی۲۰۲۰ نشان دهنده مدیریت و بروز عاملیت زنانه در تعدیل خشونت نمادین درون خانواده در میان زنان طبقه متوسط که از منابع مالی، تحصیلی و... برخوردارند؛ می‌باشد.[۵] جعفریان و همکاران۲۰۱۶ نیز نشان دادند مردانی که از هوش هیجانی بالاتری برخوردارند نسبت به همسر خود خشونت کمتری اعمال می‌کنند.[٦] علی‌وردی‌نیا و همکاران۲۰۱٤ علاوه بر این در پژوهش خود عنوان داشته‌اند هرچه میزان پای‌بندی زنان به سلطه مردانه بیشتر باشد، از میزان خشونت علیه آنان کاسته خواهد شد.[۷] در تحقیقی دیگر طاهرخانی و همکاران۲۰۱۱ نشان داده‌اند که به غیر از تجربه مستقیم خشونت، ترس از خشونت خانگی نیز با نشانه‌های افسردگی مرتبط است[۸] و به همین ترتیب سایر مطالعات نظیر تحقیق بجورکت امتا ۲۰۱۹ نشان می‌دهد، عادت به کنترل بدون خشونت فیزیکی بر عملکرد و موقعیت آسیب‌پذیر خانم‌های جوان در یک خانواده پدرسالار تاثیر می‌گذارد.[۹] تحقیقات بهاتاچاریا۲۰۱۸ نیز نشان داد زنان بدون آگاهی، خشونت نمادین برخاسته از قدرت نمادین را حفظ نموده و تداوم می‌بخشند.[۱۰] گری و همکاران۲۰۱۷ نشان دادند، نادیده گرفتن متداول و عادی‌سازی خشونت نسبت به زنان در فرهنگ بازی و سرگرمی وجود دارد.[۱۱] براساس نتایج تحقیقات پیشین بیشتر تحقیقات به تاثیر خشونت نمادین پرداخته‌اند، اما در این مقاله پیامدهای این نوع خشونت واکاوی می‌شود و خشونت نمادین نقش متغیر مستقل را دارد. در هیچ‌یک از تحقیقات بیان شده متغیرها و ابعاد بیان شده در این تحقیق تحلیل و واکاوی نشده‌اند. هر کدام از تحقیقات مذکور اغلب تمرکز بر روی زنانی از طبقه و گروهی خاص داشته‌اند ولی این تحقیق به عموم زنان متاهل در کلان شهر تهران پرداخته است. ملاحظه می‌گردد که به لحاظ روش‌شناختی پژوهش‌های انجام‌گرفته بیشتر به‌صورت کیفی بوده‌اند و لذا نتایج حاصل از آن از قابلیت تعمیم کمتری برخوردار می‌باشد و به ندرت روش کمی مانند تحقیق‌حاضر میان آن‌ها به‌چشم می‌خورد.

در بررسی مفهوم متغیرهای پژوهش بایستی توجه نمود که خشونت نمادین با توجه به ویژگی پنهان و غیرمستقیم خود، موجب بروز روحیه پوچی، گریز از مشارکت اجتماعی و اضطراب در زنان می‌شود.[۱۲] در این مقاله با توجه به نظریات بوردیو و گرامشی خشونت نمادین بررسی شده است. بوردیو معتقد است خشونت نمادین به‌صورتی غیرفیزیکی ایجاد سلطه می‌کند و در این میدان‌ها هر گروهی که از سرمایه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و نمادین افزونتر برخوردار باشد؛ شانس برتر و تسلط بیشتر در اختیار دارد.[۱۳] گرامشی نیز از رهبری فرهنگی یا «هژمونی» یاد می‌کند و آن را نقطه مقابل اعمال زور قدرت‌های اجرایی می‌داند[۱٤] می‌توان آن را به‌عنوان راه حلی درنظر گرفت.

خودشکوفایی پدیده‌ای است که انسان‌ها مایل به پیشرفت می‌کوشند، تمامی استعدادهای پنهان خود را شکوفا سازند.[۱۵] مزلو مراتبی را برای دسترسی به‌این آرمان به‌صورت سلسله مراتب نیازها تدوین کرده است که عبارتند از: نیازهای فیزیولوژیک، نیازهای امنیتی، نیازهای عاطفی، نیاز اجتماعی- احترامی و نیازهای خودشکوفایی که بدون ارضای نیازهای هر طبقه نمی‌توان به طبقه بالاتر دست یافت.[۱٦] نظریات در باب خودشکوفایی و خودپنداره موثر بر رشد فردی براساس نظریه مزلو، تامس، مرتون و رزنتال عنوان شده است. تامس، مرتون و رزنتال بر خود پنداره موثر بر رشد فردی معتقدند که اگر فردی وضعیتی را واقعی فرض کند، پیامدهای آن وضعیت، بدل به واقعیت می‌شوند.[۱۷] بر این اساس انواع خشونت در طول زمان اعتمادبه‌نفس، حس ارزشمندی و عزت‌نفس یا خود پنداره مثبت را در زنان کاهش می‌دهد. با توجه به هرم مزلو موقعی که نیازهای مربوط به احترام به خود و عزت‌نفس پس از نیازهای رده‌های پایینتر برآورده نشوند ناسازگاری‌هایی به‌وجود می‌آورد و مانع رسیدن فرد به خودشکوفایی می‌گردد. نظریات در مورد ازخودبیگانگی بر اساس نظریه اریک فروم، کارل راجز، فردینبرگ و سیمن عنوان گردیده. کارل راجرز لحاظ کردن خواسته دیگران در گزینش کنش‌خود؛ اریک فروم مدنظر قراردادن خواسته‌های دیگران در بقای نقش‌های مقرره؛ ادگارد فردینبرگ سرکوب شدن مفهوم فردیت را در بروز بیگانگی دخیل می‌دانند و ملوین سیمن شاخص‌های ازخودبیگانگی را بی‌قدرتی، بی‌معنایی، انزوای اجتماعی و احساس تنفر از خود می‌داند.[۱۸] از عقاید اریش فروم، کارل راجرز و ادگارد فردینبرگ در این تحقیق استفاده شد تا بیان شود زمانی که زن مجبور است خود را در قالبی که شوهر، خانواده شوهر، فرهنگ و جامعه نقش بسته‌اند بگنجاند اصالت خود را از دست می‌دهد و اسیر خودباختگی و ازخودبیگانگی می‌شود

wnloaded from socialworkmag.ir on 2026-11-10]

نمودار(۱) مدل تحلیلی تحقیق

و درحالی‌که از نظرات سیمن برای ساخت شاخص‌ها و گویه‌های ازخودبیگانگی استفاده شده است. در بحث افسردگی هاگن، نورداهل و گراو معتقدند افسردگی یک حالت هیجانی است که با غمگینی، نگرانی، احساس بی‌ارزشی و گناه، کناره‌گیری از دیگران، کاهش خواب، اشتها، میل جنسی، ازدست دادن علاقه و کسب لذت از فعالیت‌های عادی مشخص می‌شود.[۱۹] نظریات در باب افسردگی بر اساس نظریه یادگیری لوینسون، روان تحلیلی فروید، نظریه شناختی بک و سلیگمن بازگو شده است. بک، باورهای ناکارآمد؛ سلیگمن، درماندگی آموخته شده؛ لوینسون، محرک‌های تقویت کننده و فروید خشم برگشت داده‌شده به درون را در بروز افسردگی دخیل می‌دانند.[۲۰] در اثر انواع خشونت زن که می‌داند پیروز این میدان نیست خشم خود را فرو می‌خورد یا متوجه می‌شود، پاسخ‌های او بی‌نتیجه است و او را به هدف نمی‌رساند به نوعی درمانده می‌شود یا به‌این نتیجه می‌رسد که پاسخ‌های او فاقد تقویت مثبت و لازم است. همچنین ممکن است در این راستا ارزشمندی خود را مورد تایید دیگران نبیند. از این‌رو دچار افسردگی می‌شود. نظریات در مورد سرمایه فرهنگی فرزند بر اساس نظریه بوردیو و کلمن عنوان شده. از نظر بوردیو سرمایه فرهنگی می‌تواند به سه شکل متجسد، عینیت یافته و نهادینه شده باشد. کلمن معتقد است اگر سرمایه انسانی پدر و مادر با سرمایه اجتماعی نهفته در روابط خانوادگی تکمیل نشود، در رشد آموزشی فرزند تاثیری ندارد.[۲۱] چنان‌که ملاحظه می‌شود از شاخص‌های سرمایه فرهنگی بوردیو برای ساخت گویه‌های سرمایه فرهنگی فرزند در این تحقیق استفاده شده و از نظریه کلمن در مورد تاثیر سرمایه اجتماعی والدین بر سرمایه فرهنگی فرزند سود برده شده است. به‌طوری‌که فقان روابط گرم و صمیمی میان والدین همراه با خشونت موجب می‌شود فرزند از سرمایه اجتماعی و حمایت خانواده که منبعی برای موفقیت تحصیلی و بروز استعدادهای اوست بی‌بهره ماند.

با توجه به چهارچوب نظری این تحقیق، مدل تحلیلی زیر طراحی شده است که شامل متغیر مستقل خشونت نمادین و متغیرهای وابسته خودشکوفایی، سرمایه فرهنگی فرزند، افسردگی و ازخودبیگانگی به‌همراه ابعاد آن‌ها می‌باشد.

فرضیه‌های تحقیق نیز بدین شرح است: خشونت نمادین واقع بر زنان در خانواده بر رسیدن به خودشکوفایی آنان تاثیر دارد؛ خشونت نمادین برعلیه زنان در خانواده بر میزان ازخودبیگانگی ایشان موثر است؛ خشونت نمادین واقع بر زنان در خانواده بر میزان افسردگی آنان اثر دارد؛ خشونت نمادین بر زنان در خانواده بر میزان سرمایه فرهنگی فرزند تاثیر می‌گذارد؛ بین خشونت نمادین و پیامدهای آن نظیر خودشکوفایی، ازخودبیگانگی، افسردگی، سرمایه فرهنگی فرزند رابطه ساختاری وجود دارد.

روش

پژوهش حاضر به لحاظ اهداف و روش تحقیق از نوع پیمایشی با ابزار پرسشنامه و روش نمونه‌گیری غیراحتمالی با تکنیک سهمیه‌ای می‌باشد، از نظر هدف، کاربردی و واحد تحلیل فرد است. جامعه‌آماری پژوهش زنان هجده سال (سن رشد -قانونی) تا پنجاه و پنج سال (سن یائسگی) شهر تهران می‌باشند. که یک سال از زمان ازدواجشان گذشته باشد و تعدادشان طبق سرشماری‌های عمومی سال ۱۳۹۵، سیصد و شصت و هشت هزار و هشتصد و نود و شت نفر است.[۲۲] حجم نمونه از طریق نرم افزار SPSS Sample Power چهارصد و پنجاه نفر در نظر گرفته شد. در این پژوهش جهت تعیین سطح معنی‌دار بودن فرضیه‌ها از آزمون همبستگی پیرسون و مدل‌سازی معادله-ساختاری استفاده شده و تمامی مراحل تجزیه و تحلیل اطلاعات با استفاده از نرم افزار SPSS23 صورت گرفته است.

بر اساس تحقیقی که حاصل پژوهش یک گروه دانشگاهی بود و هدف آن ارزیابی و تحلیل سطوح برخورداری مناطق کلان شهر تهران از لحاظ برخورداری از سی و دو شاخص در زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی، کالبدی، فرهنگی، خدماتی

wnloaded from socialworkmag.ir on 2026-11-10]

و تفریحی است؛ خوشه‌بندی مناطق کلان شهر در عامل‌های تلفیقی در پنج گروه به‌این شرح عنوان شده: بر اساس عوامل تلفیقی منطقه شش تهران به‌عنوان تک منطقه فراتوسعه یافته معرفی شده است. مناطق یک، دو، سه و هفت در گروه توسعه یافته روبه بالا و مناطق چهار، پنج، یازده و سیزده در گروه نیمه‌برخوردار قرار گرفته‌اند. منطقه هفده در گروه محروم همچنین دوازده منطقه شهری باقیمانده نیز در گروه کمتر توسعه یافته قرار دارند[۲۳] که به‌عنوان نمونه براساس سطح توسعه یافتگی مناطق که شرح آن گذشت به‌ترتیب منطقه شش به‌عنوان تک منطقه فراتوسعه یافته، منطقه ده از بین مناطق کمترتوسعه یافته، منطقه هفده به‌عنوان تک منطقه محروم، منطقه سیزده از بین مناطق نیمه برخوردار و منطقه دو از میان مناطق توسعه یافته رو به بالا انتخاب شدند.

جدول(۱) ضریب الفای ابعاد متغیرهای پژوهش

متغیر	ابعاد	تعداد گویه	ضریب الفا
خودشکوفایی	احساس هدفمندی	۶	۰/۸۲
	احساس ارزشمندی	۵	۰/۷۷
	احساس رضایت	۷	۰/۸۵
	خودشناسی	۴	۰/۷۰
	احساس درماندگی	۳	۰/۸۰
ازخودبیگانگی	بی‌قدرتی	۴	۰/۷۰
	بی‌معنایی	۴	۰/۷۳
	انزوای اجتماعی	۴	۰/۷۰
	تنفر از خود	۵	۰/۷۲
افسردگی	نشانه‌های عاطفی	۸	۰/۸۲
	نشانه‌های شناختی	۸	۰/۸۱
	نشانه‌های جسمانی	۵	۰/۷۰
سرمایه فرهنگی	تجسم‌یافته	۵	۰/۷۰
	عینیت‌یافته	۷	۰/۷۰
خشونت نمادین	عادت‌واره	۱۰	۰/۷۶
	هژمونی میدان	۱۲	۰/۷۵
	مبارزه در میدان	۵	۰/۷۳
	ساختمان ذهنی مرد	۴	۰/۷۲
	ساختمان ذهنی زن	۹	۰/۷۰
	بازتولید فرهنگ مردسالاری	۴	۰/۷۰

برای جمع‌آوری اطلاعات طبق آخرین مستندات مرکز آمار ایران تعداد زنان متاهل بین سنین هجده الی پنجاه و پنج سال در مناطق دو، شش، ده، سیزده، هفده تهران جمعا برابر با سیصد و شصت و هشت هزار و هشتصد و نود و هشت نفر می‌باشند؛ که براساس نرم افزار SPSS Sample Power چهارصد و پنجاه نفر حجم نمونه مناطق دو، شش، ده، سیزده، هفده بر پایه تناسب جمعیتی هر یک از مناطق ذکر شده در این تحقیق به‌ترتیب به: صد و شصت و پنج، پنجاه و سه، هشتاد و هشت، شصت و هفت و هفتاد و هفت نفر، تقسیم گردید و به‌صورت نمونه گیری سهمیه‌ای بررسی شد و نیز در مطالعه حاضر برای جمع‌آوری داده‌ها و سنجش متغیرها و روابط میان آن‌ها از پرسشنامه بر طبق مفاهیم چهارچوب نظری و فرضیات برگرفته از آن استفاده شده است.

ملاک‌های ورود و خروج

ملاک‌های ورود: زنان متاهل هجده تا پنجاه و پنج سال مناطق دو، شش، ده، سیزده و هفده شهر تهران که حداقل یک سال از زمان ازدواجشان گذشته باشد.

ملاک‌های خروج: زنان مجرد همچنین زنان متاهلی که کمتراز یک سال از زمان ازدواجشان می‌گذرد و پایینتر از سن هجده سال یا بالاتر از سن پنجاه و پنج سال دارند.

ابزار پژوهش

ابزار تحقیق جهت سنجش متغیرهای ازخودبیگانگی، سرمایه فرهنگی فرزند و خشونت نمادین، پرسشنامه محقق ساخته بوده که به‌ترتیب با هفده، دوازده و چهل و چهار گویه سنجیده شده‌اند. در تدوین آن از شاخص‌های ازخودبیگانگی نظریات سیمن و شاخص‌های سرمایه فرهنگی و خشونت نمادین نظریات بوردیو استفاده شده که براساس روش اعتبار صوری بر پایه قضاوت داوران به‌وسیله چند تن از اساتید و کارشناسان صاحب‌نظر در این زمینه مورد تایید قرار گرفت. پایایی آن نیز با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ و انجام آزمون اولیه تایید شده است. پرسشنامه بر اساس طیف لیکرت از خیلی‌زیاد تا خیلی کم طبقه‌بندی شده که شامل صد و بیست گویه درباره عوامل روانی-اجتماعی بوده است. تجزیه وتحلیل داده‌های حاصل از پرسشنامه نیز با استفاده از نرم افزارSPSS صورت گرفت. همچنین ابزار تحقیق برای متغیر افسردگی، پرسشنامه افسردگی بک ویرایش دوم BDI-II بود که شامل بیست و یک گویه می‌باشد. بک، استیر و براون۲۰۰۰ ثبات درونی این ابزار را هفتاد و سه صدم تا نود و دو صدم با میانگین هشتاد و شش صدم گزارش کرده‌اند. در بررسی بر روی صد و بیست و پنج دانشجوی دانشگاه تهران و دانشگاه علامه طباطبایی، اعتبار و روایی BDI-II برروی جمعیت ایرانی بیانگر آلفای کرونباخ هفتاد و هشت صدم و اعتبار بازآزمایی به فاصله دو هفته هفتاد و سه صدم بوده است.[۲۴] در این پژوهش برای متغیرخودشکوفایی از پرسشنامه خودشکوفایی برگرفته از مقیاس خودشکوفایی جونز و کراندل۱۹۶۸ نیز استفاده شد. که شامل بیست و پنج گویه می‌باشد. پایایی آن به دو روش بازآزمایی و همسازی درونی آلفای کرونباخ توسط سازندگان آن سنجیده شده و ضرایب پایایی در دو روش به‌ترتیب نود صدم و نود و دو

wnloaded from socialworkmag.ir on 2026-11-10]

صدم به‌دست آمده است.[۲۵] نتایج پایایی این پرسشـــنامه در تحقیق افشانی و همکاران[۲۶] نـــود و چهار صدم به‌دســـت آمد. محمدی و اصغـــری ابراهیم‌آبادی[۲۷] نیـــز میزان آلفای متغیر خودشـــکوفایی را در پژوهش خود نود و چهـــار صدم برآورد کرده‌اند که نشـــان دهنده همبســـتگی بالای میان گویه‌های پرسشنامه درتحقیقات مورد اشاره است.

در مجموع، با توجه به مقادیـــر جدول یک آلفای کرونباخ، مولفه‌ها و گویه‌های پرســـش نامه بالاتر از هفتاد صدم است که نشان دهنده روایی لازم ابزار اندازه‌گیری می‌باشد.

یافته‌ها

جدول(۲) براورد مقادیر اثر متغیر خشونت نمادین بر پیامدهای آن

فرضیه	متغیر مستقل	مسیر	متغیر وابسته	ضریب تعیین	ضریب تاثیر	CR	P-Value	نتیجه
۱	خشونت نمادین	<---	خودشکوفایی	۰/۲۴	-۰/۴۹	-۸/۲۳	۰/۰۰۱	تایید-تاثیر معکوس
۲	خشونت نمادین	<---	ازخودبیگانگی	۰/۳۶	۰/۶۰	۸/۱۹	۰/۰۰۱	تایید-تاثیرمستقیم
۳	خشونت نمادین	<---	افسردگی	۰/۳۶	۰/۶۰	۹/۵۳	۰/۰۰۱	تایید-تاثیر مستقیم
۴	خشونت نمادین	<---	سرمایه فرهنگی	۰/۰۸	-۰/۲۹	-۳/۹۸	۰/۰۰۱	تایید-تاثیر معکوس

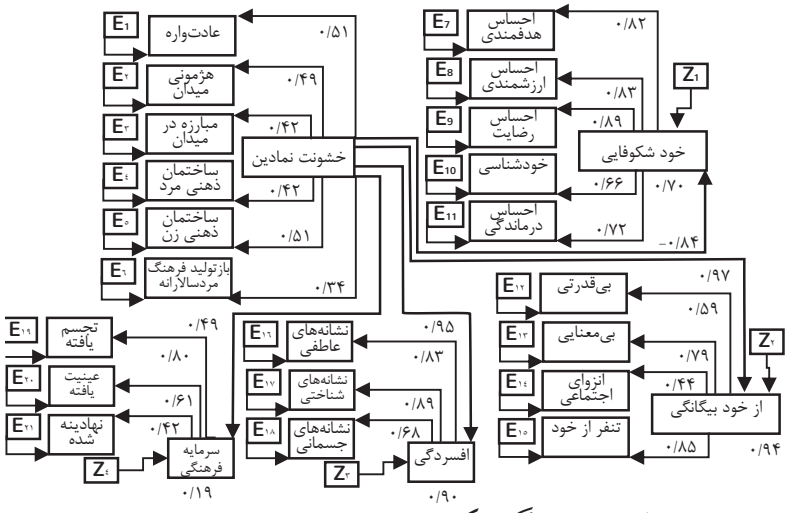
جدول(۳) برآورد مقادیر شاخص‌های ارزیابی کلیت مدل معادله ساختاری

شاخص	برازش مطلق		برازش تطبیقی			برازش مقتصد			هُلتر
	CMIN	GFI	TLI	CFI	PCFI	DF	CMIN/DF	RMSEA	
مقدار	۷۷۳/۳۹	۰/۸۰	۰/۸۰	۰/۸۳	۰/۷۳	۱۸۵	۴/۱۸	۰/۰۹	۹۲

جدول(٤)براورد مقادیر اثر متغیر خشونت نمادین بر پیامدهای آن

متغیر مستقل	مسیر	متغیر وابسته	ضریب تعیین	ضریب تاثیر	CR	P-Value	نتیجه
خشونت نمادین	<---	خودشکوفایی	۰/۷۰	-۰/۸۴	-۸/۸۰	۰/۰۰۱	تایید
		ازخودبیگانگی	۰/۹۴	۰/۹۷	۷/۸۱	۰/۰۰۱	تایید
		افسردگی	۰/۹۰	۰/۹۵	۹/۱۹	۰/۰۰۱	تایید
		سرمایه فرهنگی	۰/۱۹	-۰/۴۳	-۵/۵۲	۰/۰۰۱	تایید

نمودار(۲) مدل معادله ساختاری اثر خشونت نمادین بر پیامدهای آن

براســـاس اطلاعات دموگرافیکســـی و شـــش و هفت دهم درصـــد از نمونه آماری پژوهش ســـاکن منطقه دو، یازده و هشـــت دهم درصد منطقه شـــش، نوزده و شـــش دهم درصد منطقه ده، چهارده و نه دهم درصد منطقه سیزده و هفده و یک دهم درصد ســـاکن منطقه هفده بوده‌اند و افراد ســـاکن منطقه دو درصد بیشـــتری از نمونه آماری پژوهش را به خود اختصاص‌داده‌اند. بیشـــترین فراوانی ســـن نمونه آماری پژوهش مربوط به افرادی اســـت که چهل ســـال سن دارند و میانگین ســـن افراد حدود سی و نه ســـال است. کمترین میزان درآمد ماهیانه چهار و دو دهم درصد از نمونه آماری پژوهش زیر یک میلیون، و بیشـــترین درآمد ماهیانه یازده و پنج دهم درصد با درآمد بالاتر از پنج میلیون اســـت. زنان خانه‌دار یا فاقد درآمد با چهل و دو دو دهم درصد، بیشـــترین فراوانی نمونه آماری پژوهش را تشـــکیل داده‌اند. چهار دهم درصد از زنان در گروه شـــغلی خیلی بلندمرتبه، دو دهم درصد گروه شـــغلی خیلی کم‌مرتبه دارند، شغل چهل و هشت و هفت دهم درصد از نمونه آماری تحقیق خانه‌دار می‌باشـــد که بیشـــترین فراوانی را تشکیل می‌دهند. بیشترین میزان تحصیلات نمونه آماری سی و چهـــار و دو دهـــم درصد در مقطع دیپلم و کمتریـــن فراوانی دو و دو دهم درصد در مقطع دکتری می‌باشـــد. در مجموع میانگین متغیرهای خشـــونت نمادین، ازخودبیگانگی، افســـردگی و مولفه‌های آن‌ها در بین نمونه آماری پژوهش به‌ترتیب سه و شـــش صدم، دو و هفتاد و هفت صدم و دو و هشـــتاد و نه صدم پایینتر ازحد متوســـط برابر سه و پنج دهم برآورد شده‌اند. این موضوع پایین بودن میزان خشـــونت نمادین، ازخودبیگانگی و افســـردگی در بین پاســـخگویان را نشـــان می‌دهد و متغیر خودشـــکوفایی، ســـرمایه فرهنگی فرزند و مولفه‌های آن به‌ترتیبچهار و چهل و چهار صدم وچهار و سی و سه صدم بالاتر از حد متوســـطبراب سه و پنج دهم برآورد گردیده‌اند که نشان از بالابودن خودشـــکوفایی و سرمایه فرهنگی فرزند پاسخگو را دارد. در این پژوهش برای آزمون فرضیه اصلی پژوهش یعنی اثر خشـــونت نمادین بر پیامدهای ناشـــی از آن از مدل معادلات ســـاختاری اســـتفاده گردید. در ابتدا مدل نهایی پژوهش ارائه می‌گردد و سپس با اســـتفاده از آن به بررسی فرضیات پژوهش پرداخته می‌شـــود. شـــاخص‌های ارزیابی کلیت مدل معادله ســـاختاری با توجه به دامنه مطلوب این شـــاخص‌ها در مجموع بیانگر این اســـت که مدل مفروض تدوین شـــده توســـط داده‌های پژوهش حمایت می‌شـــوند و برازش داده‌ها به مدل برقرار

wnloaded from socialworkmag.ir on 2026-11-10]

است و همگی شاخص‌ها دلالت بر مطلوبیت مدل معادله ساختاری دارند. نتایج جدول شماره دو نشان می‌دهد که **فرضیه اول تحقیق**، خشونت نمادین واقع بر زنان متاهل بر رسیدن به خودشکوفایی آنان موثر است؛ تایید می گردد. مقدار ضریب تاثیر متغیر خشونت نمادین برابر۰/۴۹-=Beta می‌باشد که در سطح۰/۰۱>P معنادار است؛ مقدار ضریب بیانگر تاثیر معکوس و در حد متوسط خشونت نمادین واقع بر زنان بر خودشکوفایی آن‌هاست. **فرضیه دوم تحقیق**، خشونت نمادین واقع بر زنان متاهل بر ازخودبیگانگی ایشان اثر می گذارد؛ تایید می‌گردد و ضریب تاثیر متغیرخشونت نمادین برابر۰/۶۰=Beta به‌دست آمد که درسطح ۰/۰۱>P معنادار است. مقدار ضریب، بیانگر تاثیر مستقیم و درحد بالای خشونت نمادین واقع بر زنان بر ازخودبیگانگی آن‌هاست. **فرضیه سوم تحقیق**، خشونت نمادین واقع بر زنان متاهل بر افسردگی آنان اثر دارد؛ تایید می‌گردد و ضریب‌تاثیر متغیر خشونت نمادین برابر۰/۶۰=Beta به‌دست آمد که در سطح۰/۰۱>Pمعنادار است. مقدار ضریب بیانگر تاثیر مستقیم و درحد بالای خشونت نمادین واقع بر زنان بر افسردگی آن‌هاست. **فرضیه چهارم تحقیق**، خشونت نمادین واقع بر زنان متاهل بر سرمایه فرهنگی فرزند موثر می‌باشد؛ تایید می گردد و ضریب تاثیر متغیر خشونت نمادین برابر۰/۲۹-=Beta به‌دست آمد که درسطح۰/۰۱>P معنادار است. مقدار ضریب بیانگر تاثیر معکوس و درحد ضعیف خشونت نمادین واقع بر زنان بر سرمایه فرهنگی فرزند آن‌هاست. برای آزمون **فرضیه پنج** بین خشونت نمادین و پیامدهای آن همچون خودشکوفایی، ازخودبیگانگی، افسردگی و سرمایه فرهنگی فرزند رابطه ساختاری وجود دارد. از رویکرد مدل‌سازی معادله ساختاری کوواریانس محور، برآوردهای مربوط به برازش کلیت مدل معادله ساختاری و همچنین مولفه اصلی این مدل اثر متغیر خشونت نمادین بر پیامدهای آن استفاده شده که در نمودار شماره دو و جدول شماره چهار گزارش گردیده است. برحسب مقادیر جدول شماره چهار: در خصوص اثر متغیر خشونت نمادین بر متغیر خودشکوفایی؛ ضریب تعیین برابر با۰/۷۰=R۲است؛ یعنی هفتاد درصد از تغییرات متغیر خودشکوفایی برحسب متغیر خشونت نمادین قابل تبیین است. مقدار ضریب تاثیر متغیر خشونت نمادین برابر ۰/۸۴-=Beta به‌دست آمد که درسطح۰/۰۱>P معنادار است و بیانگر تاثیر معکوس و درحد بالای خشونت نمادین واقع بر زنان بر خودشکوفایی آن‌هاست. در خصوص اثر متغیر خشونت نمادین بر متغیر ازخودبیگانگی؛ ضریب تعیین برابر با۰/۹۴=R۲ است؛ یعنی نود و چهار درصد از تغییرات متغیر ازخودبیگانگی برحسب متغیر خشونت نمادین قابل تبیین است. مقدار ضریب تاثیر متغیر خشونت نمادین برابر۰/۹۷=Beta به‌دست آمد که در سطح۰/۰۱>P معنادار است و بیانگر تاثیر مستقیم و در حد بالای خشونت نمادین واقع بر زنان بر ازخودبیگانگی آن‌هاست. در خصوص اثر متغیر خشونت نمادین بر متغیر افسردگی؛ ضریب تعیین برابر با۰/۹۰=R۲ است؛ یعنی نود درصد از تغییرات متغیر افسردگی برحسب متغیر خشونت نمادین قابل تبیین است. مقدار ضریب تاثیر متغیر خشونت نمادین برابر۰/۹۵=Beta به‌دست آمد که در سطح۰/۰۱>P معنادار است و بیانگر تاثیر مستقیم و در حد بالای خشونت نمادین واقع بر زنان بر افسردگی آن‌هاست. در خصوص اثر متغیر خشونت نمادین بر متغیر سرمایه فرهنگی؛ ضریب تعیین برابر با۰/۱۹=R۲ است؛ به‌بیان دیگر نوزده درصد از تغییرات متغیر سرمایه فرهنگی فرزندان برحسب متغیر خشونت نمادین قابل تبیین است. مقدار ضریب تاثیر متغیر خشونت نمادین برابر۰/۴۳-=Beta به‌دست آمد که در سطح۰/۰۱>P معنادار است و بیانگر تاثیر معکوس و در حد متوسط خشونت نمادین واقع بر زنان بر سرمایه فرهنگی فرزندان آن‌هاست.

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی و تحلیل پیامدهای خشونت نمادین واقع بر زنان درخانواده، شامل خودشکوفایی، ازخودبیگانگی، افسردگی و سرمایه فرهنگی فرزند انجام شد. نتایج این مطالعه نشان داد که هرچهار پیامد ناشی از خشونت نمادین، تحت تاثیر این خشونت قرار دارند. با این تفاوت که فرضیه یک و چهار دارای اثرات معکوس و فرضیه دو و سه دارای اثرات مستقیم می‌باشند. بدین معنا درجامعه مورد مطالعه با افزایش خشونت نمادین، ازخود بیگانگی نیز افزایش می‌یابد و برعکس، زمانی که زن مجبور است خود را در قالبی که دیگران یعنی شوهر، والدین، فرهنگ و جامعه برایش نقش بسته‌اند،

wnloaded from socialworkmag.ir on 2026-11-10]

بگنجاند، اصالت خود را ازدست می‌دهد و اندک اندک در این ارتباط استحاله و امتزاج می‌یابد. آنان قبل از این‌که به خواسته‌های موجه خود بها دهند به انتظارات دیگران توجه دارند. زمانی که‌این ایثارها دو طرفه نباشد، فکر می‌کنند ارتباط و پیوندشان از بین رفته و پشتیبان موثقی ندارند؛ از این‌رو اسیر ازخودبیگانگی می‌گردند. این یافته با تحقیقات غفوری‌کله و محسنی تبریزی[۲۸] که بین رضایت از زندگی و تمامی ابعاد ازخودبیگانگی به رابطه معنی‌دار و معکوس رسیده‌اند و حاجی‌هاشمی و همکاران[۲۹] که در بررسی خود دریافتند از دلایل اصلی سلطه مرد بر زن و ازخودبیگانگی زنان در جامعه پدرسالار، عقاید غلط حاکم و نوع نگرش‌جامعه نسبت به زن و نیز ناآگاهی آنان از حقوق انسانی خود است؛ همسو می‌باشد. همچنین یافته‌ها نشان دادند با افزایش خشونت نمادین در جامعه‌آماری پژوهش، افسردگی نیز افزایش می‌یابد؛ و برعکس، زنان بیشتر از هر گروه دیگری در برابر خشونت مردان قرار می‌گیرند؛ بنابراین جنس کم‌توان راهی جز این ندارد که با یک مکانیسم دفاعی به سازگاری خوشایند روی آورد؛ چون در وضعیتی نیست که پیروز این میدان شود. در این راستا، زن باید به‌طور آشکار احساسات منفی و عصیانگرانه خویش را خاموش سازد؛ همان چیزی که جامعه از او می‌خواهد. این خود خاموش‌سازی، منجر به خود مقصرپنداری، شکاف درونی و افسردگی زنان می‌شود.[۳۰] این یافته با پژوهش داساربند و همکاران[۳۱] که در پژوهش خود دریافتند، زنانی که قربانی همسرآزاری می‌شوند، به‌طور معناداری دچار نشانه‌های افسردگی هستند و طاهرخانی و همکاران[۸] که در تحقیق خود به‌این نتیجه رسیدند که نه تنها تجربه مستقیم خشونت خانگی بلکه ترس از خشونت خانگی نیز با نشانه‌های افسردگی مرتبط می‌باشد، هم‌راستاست.

همین‌طور، مشخص شد که با افزایش خشونت نمادین، میزان خودشکوفایی کاهش می‌یابد و برعکس، انواع خشونت، در طول زمان، اعتمادبه‌نفس، حس ارزشمندی و عزت‌نفس یا خودپنداره مثبت را در زنان کاهش می‌دهد. با توجه به هرم مزلو موقعی که نیازهای مربوط به احترام به خود و عزت‌نفس پس از نیازهای رده‌های پایینتر برآورده نشوند، به نوبه خود در فرد احساس خود کمارزشی به‌وجود می‌آورد و مانع رسیدن فرد به خودشکوفایی می‌گردد. این یافته با تحقیقی که فرنچ و جوزف[۳۲] انجام دادند و مشخص شد، خودشکوفایی با شادکامی و هدفمندی زندگی همبستگی مثبت دارد و داهی و همکاران[۳۳] که در پژوهش خود نشان دادند بین خودشکوفایی و روان‌رنجوری رابطه معنادار و منفی وجود دارد، مطابقت دارد.

به‌علاوه مشاهده شد، با افزایش خشونت نمادین سرمایه فرهنگی فرزند تضعیف می‌شود و برعکس. بر این اساس، می‌توان گفت که نبود روابط گرم و صمیمی میان والدین همراه با خشونت موجب می‌شود، فرزند از سرمایه اجتماعی و حمایت خانواده که منبعی برای موفقیت در تحصیل و بروز استعدادهای اوست، بی‌بهره بماند و مادر که نقش مهمی در تشویق و مساعدت به فرزند برای رشد و بالندگی او ایفا می‌کند، اگر خود دچار تشویش، اضطراب و... باشد نمی‌تواند برای شکوفایی استعدادها و توانایی‌های وی مشوق و یاری‌گر باشد. همچنین این یافته با پژوهش کردی و غضنفری[۳۴] که در مطالعه خود دریافتند سرمایه اجتماعی درون خانواه یا ارتباطات درون خانوادگی در رتبه اول تاثیرگذاری بر موفقیت تحصیلی فرزندان است و مطالعه دیگری که آچاریا و بهرا[۳۵] انجام‌داده و طی‌آن اذعان داشته‌اند که نهاد خانواده در میان نهادهای مختلف، در شکل‌گیری شخصیت فرزندان نقش مهمی ایفا می‌کند، هم‌خوان است. درنهایت نتایج حاصل از این تحقیق نشان داد، خشونت نمادین، مانعی جدی برای رسیدن به خودشکوفایی زنان و رشد سرمایه فرهنگی فرزندان است و می‌تواند موجب ازخودبیگانگی و افسردگی زنان شود و مشکلات زیادی در خانواده برای زنان که نیمی از جامعه را تشکیل می‌دهند و فرزندان یا آینده‌سازان جامعه به‌وجود آورد و از آن‌جاکه امروزه میزان خشونت در خانواده افزایش یافته، پژوهش حاضر می‌تواند، چارچوبی برای درک بهتر پیامدهای حاصل از این نوع خشونت در خانواده فراهم کند و با عرضه راهکارهایی، موجب رضایت بیشتر از زندگی میان اعضای خانواده شود.

محدودیت‌ها: نگارنده با نبود آمار رسمی، روشن و جدید از انواع خشونت علیه زنان درخانواده، کمبود تحقیقات انجام شده و دسترسی نداشتن به منابع کافی در زمینه موضوعی تحقیق، با محدودیت‌هایی مواجه بوده است.

پیشنهادها: بر اساس یافته‌های تحقیق، در راستای کاهش خشونت نمادین و پیشگیری از پیامدهای آن، پیشنهاداتی بدین شرح

wnloaded from socialworkmag.ir on 2026-11-10]

عنوان می‌شـود. انتقال ریات یا قدرت خانواده از مرد به سـمت شایسته سـالاری؛ تغییر نگرش مردان توسط رسـانه‌ها و افزایش امکان تحصیل تـا بدانند هویت آنان ربطی بـه مالکیت بر زنان نـدارد؛ حفظ کرامت و ارزش زن در جامعـه از طریق غنی‌تر کردن فرهنگی برنامه رسـانه‌ها؛ آموزش کارکنان مراکز بهداشـتی‌درمانی در خصوص اهمیت شناسایی زنان خشـونت دیده، عرضه خدمات پزشـکی، مشاوره و ارجاع آنان به مراجع قانونی؛ خشـونت در خانواده مسـاله خصوصی و عادی نباشد و صحبت در مورد آن صورت گیرد؛ آموزش مهارت‌های رفتاری به زوجین تا شـاهد ظهور افرادی رشد یافته‌تر گردیم که خود مانع سلطه‌جویی در خانواده می‌گردد؛ اصلاح قوانین ازدواج و طلاق [مواردی که مانع رشد وتعالـی زنان گـردد]؛ از بین بردن محدودیت‌های دسـت و پاگیر برای زنـان در امر تحصیـل، کار و... بهره‌مندی از مهارت و اسـتعداد زنان در رشد اقتصادی، فرهنگی و سیاسـی کشور؛ معرفی چهره‌های شاخص و کارآمد در حوزه زنان.

سپاسـگزاری: با تشـکر از زنان شرکت کننده در این تحقیق که با صبوری به سوالات پرسشنامه پاسخ دادند.

تضـاد منافع: هیچ نوع تضـاد منافعی چه نویسـندگان با یکدیگر و چه با افرادی خارج از تیـم نویسـندگان و چه با سـازمان‌ها و... وجود ندارد.

منابع

References:

1. Eitzen D.S, Baca Zinn M, Smith KE. Social Problems. 12th edition, 2017; Pearson, London; UK [Persian] https://www.pearson.com/en-us/subject-catalog/p/social-problems/P200000002810/9780137528035
2. Ebrahimpour GH. Symbolic violence in family. Journal of Marefat. 2012;12(162):15-30. [Persian] http://marifat.nashriyat.ir/node/2346.
3. Kamali M, Rahimi Kian F, Mirmohamad Ali M, Mehran A, Shafiei E. Comparison of domestic violence and its related factors in pregnant women in both urban and rural population in Zarand city, 2014, Journal of Clinical Nursing and Midwifery. (2015); 4(2): 69-78. [Persian] https://jcnm.skums.ac.ir/browse.php?a_id=270&sid=1&slc_lang=en
4. Duncan I. Bourdieu on Bourdieu: Learning the lesson of the leçon. 2017; New Yok; USA. [Persian] https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-1-349-21134-0_8
5. Lotfi Khachaki T, Kermani M. Women's agency in the face of symbolic violence in the middle class. REFAHJ. Social Welfare Quarterly. 2020;20(76):87-129. [Persian] https://refahj.uswr.ac.ir/article-1-3443-en.html
6. Jafarian T, Fathi M, Arshi M, Ghaderi R. The effect of men's emotional intelligence on violence against women among married couples. Knowledge & Research in Applied Psychology. 2017;16(4):76-83. [Persian] https://www.magiran.com/paper/1494562/the-efferct-of-men-s-emotional-intelligence-on-violence-against-women-among-couple-married?lang=en
7. Aliverdinia A, Razi D, Ayini S. Violence against women: An empirical test of resource and radical feminism theories. Social Welfare Quarterly. 2013;13(49):367-406. [Persian] https://refahj.uswr.ac.ir/article-1-1331-en.html
8. Taherkhani S, Mirmohammadali M, Kazemnejad A, Arbabi M. Investigating the relationship between experience time and fear of domestic violence with the occurrence of depression in women. Irranian Journal of Forensic Medicine. 2010;16(2):95-106. [Persian] https://sjfm.ir/article-1-300-en.html
9. Björktomta SB. Honor-based violence in Sweden–Norms of honor and chastity. Journal of Family Violence. 2019;34(5):449-460. https://dx.doi.org/10.1007/s10896-019-00039-1
10. Bhattacharyya R. Symbolic violence and misrecognition: Scripting gender among middle-class women, India. Society and Culture in South Asia. 2019;5(1):19-46. https://dx.doi.org/10.1177/2393861718787870
11. Gray KL, Buyukozturk B, Hill ZG. Blurring the boundaries: Using Gamergate to examine "real" and symbolic violence against women in contemporary gaming culture. Sociology Compass. 2017;11(3):e12458. https://dx.doi.org/10.1111/soc4.12458.
12. Sohrabzadeh M, Mansoriyan Ravandi F. Women's experience of verbal violence in the family (Case study: Women in Kashan). Journal of Woman in Culture Arts. 2017;9(2):245-264. [Persian] https://doi.org/10.22059/jwica.2017.234644.883
13. Lash S. Sociology of Postmodernism. Routledge; London; UK. 2006. [Persian] https://www.amazon.com/dp/0415047854?tag=philp02-20&linkCode=osi&th=1&psc=1
14. Ritzer G. Sociological Theory. McGraw Hill, New York; USA. 2015. [Persian] https://www.amazon.

wnloaded from socialworkmag.ir on 2026-11-10]

com/Sociological-Theory-Ritzer-G/dp/0071321152
15. Mahdavi Damghani M, Sadeghi A. Saadi's self-actualization and self-actualizr man with a comparative approach to Maslow's theory. Journal of Educational Literature. 2019;10(40):1-36. [Persian] https://sanad.iau.ir/Journal/parsadab/Article/1028714
16. Rahmannezhad M, Abraham Maslow, Biography, Approaches, Critique of Approaches. Tehran: Exir Andisheh; 2019. [Persian] http://opac.nlai.ir/opac-prod/bibliographic/5404532
17. Aban Press. Which predictions come true on their own 2019 [cited 2019 july 24]. [Persian]https://abanpress.ir/science/19457/1397/05/02
18. Mohseni Tabrizi, A. Alienation, conceptualization and grouping of theories in the fields of sociology and psychology. Journal of Social Sciences Letter. 1991;2(2): 25-70. [Persian] https://jnoe.ut.ac.ir/article_15355.html
19. Mīri N, Nayyeri M. Irrational beliefs in women with postpartum depression. Mashhad: Motekhasesan; 2019. [Persian] https://www.motekhassesan.com/product/bavar-zayman/
20. Atashpur H, Zamani M, Ara J. Depression: Theory and Treatment. Azad University Khurasgan Branch; Isfahan; Iran. 2011. [Persian] http://opac.nlai.ir/opac-prod/bibliographic/2114315
21. Newton K. (2001). Trust, social capital, civil society, and democracy. International Political Science Review / Revue Internationale de Science Politique, 22(2), 201–214. [Persian] http://www.jstor.org/stable/1601186
22. Iran Statistics Center. Table of population ten years and older by age, sex and marital status by 22 districts of Tehran in 2016 [cited 2019 july 24]. [Persian] Available from: www.amar.org.ir.
23. Mirzaei J, Ahmadi S, Lorestani A. Spatial analysis of the levels of enjoyment of metropolitan areas of Tehran from the perspective of urban economy. Tehran Scientific Society of Urban Economics of Iran. Journal of Urban Economics and Management. 2015;3(11):59-77. [Persian] https://iueam.ir/article-1-197-en.html
24. FathiAshtiani. A. Psychological tests: Assessment of personality and mental health. Tehran: Besat Publications; 2015. [Persian] http://opac.nlai.ir/opac-prod/bibliographic/8775906
25. Esmailkhani F, Najarian B, Mehrabizadeh Honarmand M. Build and validate a scale for measuring self-actualization. Scientific-Research Quarterly Of Humanities Al-Zahra University. 2002;11(39):1-20. [Persian] https://www.sid.ir/paper/13969/fa
26. Afshani S.A, Khorampur Y, Mambini S. Investigating the relationship between religiosity and self-actualization (case study: Yazd University students). Quarterly Journal of Socio-Cultural Development Studies 2014;3(1):29-52. [Persian] https://journals.sabz.ac.ir/scds/article-1-88-en.html
27. Mohamadi H, Asghari Ebrahimabadi MJ. The mediating role of creative thinking in the relationship between self-differentiation and self- actualization of Mashhad couples. Cultural-Educational Scientific Journal Of Women And Family. 2020;14(50):107-124. [Persian] https://cwfs.ihu.ac.ir/article_205094.html
28. Ghafouri Kale M, Mohseni Tabrizi A. Assessing the relationship between the five dimensions of alienation and life satisfaction (studied by adualt citizens of Tehran). Social Science Quarterly Azad University of Shushtar Branch. 2018;12(1):97-124. [Persian] https://journals.srbiau.ac.ir/article_12395.html
29. Hajihashemi Z, Saedi A.R, Ganji N. The study of "female alienation" in the patriarchal society of the short stories "Zoya Pirzad" and "Haifa Bitar". Journal of Comparative Literature, Faculty of Literature and Humanities Razi University of Kermanshah. 2018;7(26):43-62. [Persian] https://jccl.razi.ac.ir/article_680.html
30. Jack D.C. Silencing the self: Women and depression. Harvard University Press; Massachusetts, USA. 1997. [Persian] https://psycnet.apa.org/record/1991-98431-000
31. Dasarband B, Panaghi L, Mootabi F. The relationship between spouse abuse and depressive symptoms in women: The moderating role of personality characteristics. Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology. 2017;23(1):38-49. [Persian] https://dx.doi.org/10.18869/NIRP.IJPCP.23.1.38
32. French S, Joseph S. Religiosity and its association with happiness, purpose in life, and self-actualisation. Mental Health, Religion & Culture. 1999;2(2):117-120. https://doi.org/10.1080/13674679908406340
33. Dahi R.J, Wakefield J.A, Kimlicka T.M, Wiederstein M, Cross H.J. How the personality dimensions of neuroticism, extraversion and psychoticism relate to self-actualization. Personality and Individual Differences. 1983;4(6):683-695. https://doi.org/10.1016/0191-8869(83)90123-X
34. Kordi H, Ghazanfari S. Sociological explanation of the relationship between family's social capital and children's educational achievement. Journal of Applied Sociology. 2015;26(3):161-171. [Persian] https://jas.ui.ac.ir/article_18411.html?lang=en
35. Acharya T, Behera DK. Factors influencing the educational achievements of the scheduled caste and general caste students of Cuttack municipality corporation, Orissa. Journal of Social Sciences. 2005;10(3):215-222. https://doi.org/10.1080/09718923.2005.11892483

wnloaded from socialworkmag.ir on 2026-11-10]